

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. VI. Non operatur forma Consecrationis ut vera, vel ut falsa, sed ut
significativa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

Et respondens ad fundamentum contrarie sententia superius relatam, addit; Etsi intellectus totius orationis non fiat per eam, nisi in ultimo instanti . . . . . tamen non sit conceptus unione extremorum tantum pro illo instanti.

Confirmatur: quia in propositionibus de praterito & de futuro, potest verbum copulare pro quocumque instanti praterito vel futuro, quantumcumque distante ab oratione: & tamen ibi intellectus totius orationis non habetur, nisi in instanti completa orationis; sicut nec intellectus orationis, vel propositionis de presenti, nec unversaliter intellectus alicuius complexi.

Idem videtur docere n. 20. ibi: Potest ergo dici aliquantulum aliter, quod de virtute sermonis non habetur, quod conceptus propositionis de praterito, sive uno extremorum intelligatur precise pro ultimo instanti totius orationis; sed si intelligitur pro instanti, magis debet intelligi pro instanti completa prolationis ipsius verbi. Partes enim quando proferuntur, significant; & si natura significationis earum est talis, quod non extendit se, nisi ad aliquid, quod est presens quando significat, oportet illud significatum esse presens, quando partes proferuntur.

Quemadmodum ergo veritas de praterito vel futuro, dependet ab unione extremorum pro instanti, pro quo ununtur, & non pro quo proferuntur, pari ratione veritas propositionis de presenti videtur dependere ab unione extremorum pro tempore presenti, pro quo ununtur; cumque illud tempus significetur per copulam presentem, cur non debeat illa unio esse pro aliquo instanti, quo iam copula proferitur? Adeoque secundum primam vocem institutionem; hoc est (ut Scotus loquitur) de virtute sermonis, erit forma Consecrationis falsa; quamvis ex intentione proferentis, quae etiam in rigore sermonis significatur, vera.

Unde Doctor Subtilis supra continud adjungit: Verumtamen bene possibile est aliquem determinare se ad exprimendum aliquem conceptum complexum pro instanti, & conceptus omnium partium illius conceptus, accipi pro illo eodem instanti ultimo prolationis. Hoc enim modo disputantes determinant se ad proferendum intellectus suos in suis responsionibus ad idem instans, alioquin nunquam respondens potest redargui, quantumcumque concederet contradictoria, utpote, quae pro diversis instantibus possunt esse simul vera.

Clarius n. 21. ibi: Et hoc modo, licet non sit manifestum de virtute sermonis illud, quod dictum est . . . . . de ultimo instanti prolationis: tamen manifestum est illa posse intelligi, quantum ad intentionem exprimentis, & in se, & in quantum est minister Dei, qui videns intentionem suam, potest illi orationi assistere ad agendum eo modo, quo ipsa secundum intentionem proferentis significat. Haec Scotus. Qui propterea citatur communiter ab aliis, quasi assertive docuisset, formam

Consecrationis in rigore sermonis non esse veram; sed perperam, ut ex dictis patet.

Certe Doctorem nostrum solum agere disputative pro utraque parte, non autem resolutive pro una, aut altera, satis significant verba eius, quae ibidem subnectit n. 22. Sed sive illa via teneatur, quod de vi sermonis (id est, secundum primam institutionem) tota oratio debet referri ad ultimum instans sermonis, vel prolationis; sive ista, quod hoc non sit ex virtute sermonis, sed ex determinatione proferentis: & hoc non tantum in se, sed in ordine ad principale agens assistens ad agendum, & si salvetur uno modo, vel alio, quod ista propositio est vera . . . . . remanet difficultas communis utriusque modo, quomodo ista propositio est vera pro instanti ultimo.

Nam secundum utramque viam, etsi sit vera pro ultimo instanti, non tamen prius naturaliter, quam conversio sit completa: quia prius naturaliter oportet rem esse, quam oratio sit vera: in eo enim quod res est, vel non est; est oratio vera, vel falsa ex Pradicamentis. Non ergo ista veritas praecedit naturaliter conversionem, sed sequitur, & per consequens ista oratio ut vera non est conversiva.

Quid manifestius quam Doctorem nostrum liberam dare electionem illius, vel istius viae, resolvens dumtaxat, quod hic subijcio?

CONCLUSIO VI.

Non operatur forma Consecrationis ut vera, vel ut falsa, sed ut significativa.

Et Scoti 4. dist. 8. q. 2. n. 23. & sequentibus (quem communiter sequuntur Recentiores) ubi post tredecim conclusiones hinc inde disputatas, tandem resolvit & suam ponit sententiam sub his verbis: Propter hoc dico, quod tota illa disputatio in tredecim conclusionibus, & earum probationibus, vel improbationibus, subtilis est, & logica de veritate huius propositionis salvanda: sed Theologo sufficit quod ista oratio, ut est tale signum sensibile, institutum a Deo, est instrumentum Dei ad consecrationem illam, quae sequitur in ultimo instanti, ita quod Deus assistat sibi tanquam cuidam dispositioni praevis efficaci, ut ea completa causet talem effectum invisibilem: non autem ipsa veritas praecedit ut talis dispositio actionem Dei, quia est ut signum sensibile in se, & per consequens in tempore non intelligitur habere suam propriam veritatem; quando etiam habet eam, illa veritas sequitur ordine naturae actionem Dei.

Breviter ergo diceret Theologus, quod qualitercumque Logicus salvet istam propositionem esse veram, saltem non est oratio sacramentalis ut vera, sed ut tale signum sensibile praecedens forte tempore, & ad minus naturaliter suam veritatem: sicut dispositio continua in tempore praecedit ultimum instans, &

assertive docuisset formam Consecrationis in rigore sermonis non esse veram; sed perperam, ut hic ostenditur.

122. Forma Consecrationis operatur ut significativa. Scotus.

Forma Consecrationis non causat ut vera.

Moria ubi sequens non est sic qualiter locutio vel pars locutionis.

117. Ante illud morulum verba verba & perfecti significati.

Forma Consecrationis operatur ut significativa.

118. Accidit quando, sicut in primam vocem institutionem potest significat in extremam pro ipso instanti locutionis habet a to.

conditionem cuiuscumque in ultimo instanti: causa etiam precedit conditionem causati.

Et si queras tunc, qualis, aut ut vera, aut ut falsa est propositio conversiva? Dico quod neque sic, neque sic; sed tantum ut est propositio neutra, & prior naturaliter, & forte tempore sua veritate. Quæ est nostra Conclusio, &

123.
Probatur
Conclusio
primò ab
auctoritate
Philosophi.

Probatur primò; quia juxta Philosophum 1. Periher. 9. Ab eo quod res est, propositio dicitur vera: prius igitur est Corpus & Sanguinem Christi per propositionem practicam poni in esse, quam ipsa sit vera. Prius, inquam, saltem naturaliter; neque enim objectum dependet à veritate propositionis, sed è contra ratio formalis verborum, sive verba, ut vera veritate formali, dependent sive includunt existentiam objecti; ergo ut sic non possunt illud causare, nisi idem causet seipsum.

124.
Contra ob-
ijciunt.

Quod si objicias; quia Sacerdos antequam profert verba Consecrationis, credit illa esse vera; ergo prior est veritas, quam operatio verborum.

Objectioni
satisfit.

Resp. sufficere ad veracitatem in propositionibus vocalibus & practicis, quod profertur sciat causari per sua verba tale objectum, quale enuntiat. Sic quippe Rex non mentitur, quando dicit alicui simplici nobili: Tu es Comes, vel, Hic sit Comes, Comes sit Ioannes &c. tamen ante prolationem talis non sit Comes. Aliud est in propositionibus merè speculativis, quæ prærequirunt cognitionem existentie sui objecti, ut enuntians non mentiat.

Ad veracitatem in propositione practica sufficit, quod profertur sciat causari objectum per sua verba. Aliud est in propositione speculativa. Ratio differentie.

Ratio differentie est: quia profertur orationem practicam, scit rem pro ultimo instanti prolationis, pro quo solo vult enuntiare, ita se habere, sicuti significatur; cum tamen in secundo casu, non sit objectum, sicuti enuntiat, nequidem pro ultimo instanti.

Sanè consecrans manifestat mentem suam, non quam habet de veritate sive existentia objecti præcedente, sed consequente seu dependente à suis verbis. Sicuti si aliquis scriberet alteri in hæc verba: *Iam non poteris amplius dicere, te non vidisse à me scriptam aliquam propositionem*; quis dubitaret scripturam esse veracem? Et tamen scribens scit hoc solum esse verum dependentem à sua scriptura. Manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet eà mediante.

125.
Obijciunt
secundò.
Responsio.

Arguis iterum; verba Consecrationis à parte rei, & per ordinem ad intellectum divinum, vel sunt vera, vel non. Resp. esse vera; sed cum ordine posterioritatis, saltem naturæ, ad significationem, quem ordinem etiam ipse Deus cognoscit.

quæ probatur ex Scoto.

Porrò hunc ordinem probat Scotus supra hæc ratione: *Quia omne fundamentum prius est naturaliter relatione sua accidentali: propositio autem seu conceptus est fundamentum respectu veritatis, quæ est relatio accidentalis: quia potest inesse, & non inesse, sicut potest esse conformis, & disformis rei:*

Sorte enim sedente vera est oratio, quæ dicit Sortem sedere . . . . . ergo prior est naturaliter conceptus orationis, ut in se talis, quam ut verus. Adhuc etiam prior duratione est ipsa oratio, ut variabilis, & in fieri, quam conceptus eius causatus per eam, eo modo, quo tempus dicitur esse prius suo ultimo instanti terminante.

Confirmatur exemplo discipuli: Prius enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à discipulo, & tunc quidem ut neutra: & tamen totus per se eius conceptus percipitur, vel concipitur. Secundo demonstratione ad ipsam applicatâ, concipitur ut vera.

Confirmatur secundò; quia oratio ex vi sue impositionis significat, sive id, quod per eam significatur, ita sit, sive non: porro veritas insuper requirit, rem significatam sic esse. Itaque pro illo priori, propositio est neutra, id est, neque vera, neque falsa, tamen significativa.

Et sanè veritas, aut falsitas non desumitur ab instanti naturæ, sed temporis; ita quod illa propositio simpliciter sit vera, quæ pro nulla parte, vel instanti temporis aliter dicit objectum esse, quam in se sit. Igitur forma Consecrationis est vera, licet in aliquo instanti naturæ prius significet, quam objectum eius existat.

Enimverò talem vim habent verba Consecrationis ex divina voluntate, ut in eodem instanti temporis efficiant id, quod significant, suam significationem in seipsis complendo per productionem effectus, ne verba divinitus assumpta, & in persona Christi prolata, falsa (quod ab illo) inveniantur, si in aliquo instanti temporis effectus suo frustrentur.

Et hoc tantum vult Tridentinum, quando sess. 13. cap. 4. ex veritate verborum Christi colligit veram præsentiam Corporis & Sanguinis sub speciebus, & absentiam panis & vini; videlicet non à priori, id est, collectione effectus per causam; sed magis à posteriori, id est, causa per effectum, ut sensus sit: Quia verba Christi vera fuerunt, idcirco in instanti completa prolationis sub speciebus panis & vini existit Corpus & Sanguis Christi; siquidem ab illa existentia, tamquam à causa dependet veritas propositionis ad instar effectus.

Quem sensum non obscure indicant ipsa verba Tridentini: *Quoniam*, inquit, *Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit . . . . . per Consecrationem panis & vini conversionem fieri &c.*

Utique quia, nisi fuisset facta conversio, verba Christi fuissent falsa; non autem è contra, nisi verba fuissent vera, non fuisset facta conversio: quippe non ideo convertunt, quia vera; sed quia convertunt, ideo vera; ita quod conversio sit causa veritatis, non è conversio.

Quæ

Quæ ergo causa conversionis? Resp. significatio, quæ propterea dicitur practica, & denominat propositionem practicam, utpote efficientem id, quod significat. Forma itaque Consecrationis neque speculativè, neque practicè est vera, nisi intelligatur priùs fecisse suum significatum; & ideo prolata à non Sacerdote, vel à Sacerdote sine debita intentione, aut super materiam inhabilem, simpliciter est falsa.

Hinc quando Tridentinum suprâ cap. 3. dicit: ex vi verborum sub specie panis existere Corpus Christi, & sub specie vini Sanguinem; per vim verborum intelligere debes significationem, quatenus indifferens est ad veritatem & falsitatem, nequiquam veritatem determinatè.

Quin imò, quamquam illa oratio non esset significativa, adhuc dici posset, ex vi verborum poni sub speciebus panis Corpus, & sub speciebus vini Sanguinem. Ita Scotus suprâ n. 24. in principio: Et istud patet evidenter, quia posset Deus instituisse aliquam orationem non significativam, ad cuius prolationem à ministro, ipse assisteret ad causandum effectum in fine prolationis.

Ergo qualitercumque sit de ista disputatione Logica; qualiter ista propositio est vera, hoc est tenendum pro certo, quod ipsa ut signum vocale, & in fieri extra, est signum efficax respectu Consecrationis; quia dispositio prævia, cui Deus ex pacto assistit ad causandum effectum efficaciter in termino, sive ipsa propositio significet talem effectum (quod verum est in proposito, & congruum, & hoc nudè, scilicet nec ut vera, nec ut falsa, scilicet in quantum est dispositio) sive significet illud ut propositio vera, & hoc vel pro tunc, quando est dispositio, vel pro instanti illo, pro quo causabitur illud, ad quod est dispositio: & hoc vel prius naturaliter, quam in illo instanti causetur ille effectus, vel posterius naturaliter.

Hercule cum Sacramenta causent secundum eam rationem, quâ ponuntur in ratione Sacramenti, atque in illa ponantur per significationem, non autem per veritatem: sequitur, formam Consecrationis operari non ut veram, vel falsam; sed ut significativam.

Concludo hanc controversiam verbis Doctoris nostri sup. n. 25. Sic ergo breviter sufficiat ministro non disputanti tunc, pro quo intelligitur oratio, intendere proferre istam orationem eo modo, quo Christus instituit eam proferendam: & sic habetur intentio debita, & instrumentum debitum, scilicet illa oratio prolata, cui instrumento, a tali agente adhibito, Deus assistit ad causandum in ultimo instanti talem effectum.

Sed nunquid valet Consecratio, si loco ly Est substituat verbum Fit, aut, Transit? Negat communis sententia, quoniam non significat identitatem quam significat verbum Est, sed effectivam, vel transitum.

Contrarium, scilicet ly Est non significare identitatem, videtur D. Bonav. 4. dist. 8. p. 1. art. 1. qu. 1. ubi sic lego: Et ideo hoc verbum, Est, in hac oratione non identitatem, nec similitudinem signat; sed hoc esse Corpus: hoc est, ad huius verbi prolationem hoc totum transire in Corpus. Unde oratio ista in ore alterius, quam in ore Sacerdotis, falsa est, quia non convertit, neque transubstantiat in illud, nec vera est pro identitate.

Et post pauca: Nec videatur inconveniens dicere, quod hoc verbum, Est, non identitatem dicit, sed potius conversionem in hac oratione, quæ non tantum est significativa, sed etiam operativa.

Qui modus intelligendi, præterquam quod sit inusitatus, adverteatur, inquit Valquez disp. 201. cap. 1. nu. 8. Concilio Tridentino sess. 13. cap. 4. Ubi Patres usurpant verbum Est, in forma Consecrationis in communi significatione, quâ denotatur identitas unius in alio, hoc est, simplex convenientia, propter quam unum, dicitur esse aliud. Verba Concilii sunt. Quomam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit &c.

Verùm enim verò quod ad modum intelligendi attinet, quid miramur inusitatum modum intelligendi? Potius miremur inconsummum modum operandi. Porrò Patres Concilii Trident. usurpant verbum Est, prout illud usurpandum monet Divus Bonav. verbis commemoratis subjiciens: Magis tamen debuit poni verbum essendi, quam operandi; quia magis competeat formæ, ut simul esset efficacia cum veritatis enuntiatione: simul etiam notaretur termini immutabilitas cum conversione.

An autem forma valeret, si loco verbi, Est, substitueretur ly Fit, aut, Transit, ibi Patres non disputant, & perinde erat ad eorum intentum, sive ly Est, significaret formaliter identitatem, sive effectivam, vel transitum. Quippe ex eo, quod Redemptor noster verè dixit: Hoc, id est, panem, transire in Corpus suum, sive, ex pane fieri Corpus suum, merito persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, per Consecrationem fieri conversionem totius substantiæ panis, in substantiam Corporis Christi.

Neque hic attendendi sunt apices Philosophici, quos attendit Valquez sup. n. 9. dicens: Nisi connexio talis sit inter esse unius, & non esse alterius, ut esse unius sit causa, ut alterum non sit, non potest dici id, quod desinit, in esse alterius ullo modo transire: nulla autem actio productio Corporis Christi talis esse potest, ut vi suâ destruat panem hoc ipso, quo producit Corpus Christi: nullo igitur pacto, si Christus uteretur verbo transeundi, fieret conversio. Quare frustra, & falso diceret: Transcat panis in Corpus meum: neque hæc verba vim aliquam ad conversionem haberent.

Sanè haud difficulter responderet Divus Bonav. quidquid sit de illa conversione in rigore

Sententia D. Bonav. quod ly Est non significat identitatem, sed transitum.

Valquez.

132. Non repugnat Conc. Trident. sess. 13. cap. 4.

D. Bonav. supra.

133. Valquez.

134. Concilio.

rigore Physico, ad veritatem istorum verborum sufficere, substantiam panis designare esse ibi ad positionem substantiæ Corporis: de quo latius infra.

Potest com-
mode ex-
plicari de
sola identi-
tate.

Suarez.

Hæc dicta sint, non quòd dubitem, quin graviter peccaret, qui verbum, *Est*, mutaret in quocumque aliud; sed ad excusandum ab errore sententiam Doctoris Seraphici, qui fortè nihil aliud voluit, quàm ly *Est*, in forma Consecrationis, præter identitatem quam format & expressè significat, etiam virtualiter & implicite (ut benignè ipsum interpretatur Suarez disp. 59. sect. 2.) atque in actu quasi exercito significare conversionem seu transitum, id est, non significare identitatem merè speculativam, præsuppositam scilicet existentia verborum; sed practicam, utique per ipsa verba efficienter causatam.

134.
Si ly *Est*
simpliciter
omitteretur,
non valeret
Consecratio.
Prima ob-
jectio sol-
vitur.

Sed quid si verbum *Est*, simpliciter omittetur, & solum quis diceret: *Accipite & comedite hoc Corpus meum?* Communis sententia negat valere: nam sine verbo non stat propositio.

Dices; hæc est duplex verbum, *Accipite*, & *Comedite*. Resp. neutrum pertinere ad formam Consecrationis, & utrumque significat aliquid quod non est de necessitate illius, scilicet usum Sacramenti; unde mutat sensum formæ substantialis.

Secunda
objectio.

Solvitur.

Dices 2. in Græcis Codicibus leguntur apud Apostolum 1. Cor. 11. hæc verba absque conjunctione *Est*. Respondet Suarez supra falsum esse, ut cuius, inquit, erudito facile constare potest.

135.
Prima in-
stantia.

Sed instas; saltem in Hebræo non habetur. Et ut notat Valquez supra num. 41. cum apud Hebræos adverbium loco pronominis sæpè ponatur, fortassis Christus loquens linguâ Hebræicâ non dixit: *Hoc est Corpus meum*, sed: *Ecce Corpus meum*.

Valquez
docet hanc
formam
valere: *Ecce
Corpus
meum.*

Lugo.

Addit: aut saltem si ita diceret, non minùs consecraret panem in Corpus suum, quàm dicendo: *Hoc est Corpus meum*; idem enim esset sensus. Hæc ille. Et Card. Lugo disp. 11. n. 155. In communi (inquit) & proprio modo loquendi, eandem vim habere videtur particula demonstrativa, *Ecce*, quam habeat illud, *Hoc*.

Secunda
instantia.

Solvitur.

Accedit, quòd apud Græcos valeat hæc forma Confirmationis: *Signaculum domini Spiritus Sancti*, prout diximus disp. 3. concl. 5. in qua tamen nullum exprimitur verbum. Resp. juxta proprietatem sermonis Græci satis subintelligi, aut implicite in aliis contineri.

136.
Responsio
ad primam
instantiam.

Ex quo patet responsio ad primam instantiam, videlicet ideo in Hebræo non exprimi ly *Est*, in forma Consecrationis; quia juxta proprietatem Hebræi sermonis satis subintelligitur, aut implicite in aliis continetur. Porro secundum proprietatem sermonis Latini videtur debere exprimi, ut habeatur enuntiatio.

Quantum ad illam formam: *Ecce Corpus meum*, de ejus valore valde dubitat Arriaga hic disp. 40. n. 52. dicens: *Et ecce non tam videtur significare rem aliquam determinatam, ut illam significat Hoc*, quàm hortari audientes ut videant; potest autem optimè quis hortari ad videndum, antequam res videnda veniat, dummodò immediatè illa sequatur. Præterea *Et ecce Corpus*, posset immediatè ipsum Corpus ostendere, si illud esset visibile immediatè, uti possum albedinem immediatè ostendere, *Ecce albedo*. At pro valore Consecrationis necessarium omnino est, ut Corpus Christi non ostendatur immediatè in se, sed sub accidentibus his, sub quibus fuit panis: id quod locum habet maxime in sententia ejusdem Valquez, qui rationem conversionis fundat unice in vi verborum denotantium transitum panis in Corpus; quem transitum non ita denotat *Et ecce Corpus*, quàm, *Hoc est Corpus*. Hæc ille.

Sed ego non video quare etiam *Et ecce est Corpus*, non posset immediatè ipsum Corpus ostendere, si illud esset visibile immediatè, uti possum albedinem immediatè ostendere, *Hæc est albedo*. Quidquid ergo fit de valore illius formæ qui saltem dubius est, certè generat apud audientes perfectum sensum, secus hæc verba: *Hoc Corpus meum*.

Si autem à me quaritur, quid significet in forma Consecrationis ly *Corpus meum*, & ly *Sanguis meus*, seu, *Calix Sanguinis mei?* En responsio:

CONCLUSIO VII.

Ly *Corpus* significat compositum ex materia & forma corporeitatis. Ly *Sanguis* liquorem istum, qui hoc nomine vulgò intelligitur, scilicet substantia, quæ generatur à nutrimento assumpto, & est proximum convertendum in carnem. Ly *Meum* determinat Corpus, & ly *Mei* Sanguinem, significantque relationem partis ad totum, scilicet Christum.

PRIMA pars adscribitur Doctori nostro 137. 4. dist. 11. q. 3. n. 57. ibi: *Quantum ergo ad istud dubium secundum huius secundi articuli dico, quòd Corpus Christi per se includit materiam, & ad minus formam unam mixti prioris intellectiva: & per istam formam est in actu partiali, & est proximum receptivum anime intellectiva, licet non sit per*